

SLOVNÍK PREKLADATELIEK A PREKLADATEĽOV: VEDY O ČLOVEKU A KULTÚRE

Zostavili
KATARÍNA BEDNÁROVÁ
MÁRIA KUSÁ
SILVIA RYBÁROVÁ

VEDA
vydavateľstvo SAV

Autorky a autori

Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.:

Prof. PhDr. Katarína Bednárová, CSc.; Prof. Mgr. Adam Bžoch, CSc.

Doc. Mgr. Robert Gáfrik, PhD.; Mgr. Eva Kenderessy, PhD.

Prof. PhDr. Mária Kusá, CSc.; Mgr. Silvia Rybárová, PhD.

Doc. PhDr. Jana Truhlářová, CSc.; PhDr. Libuša Vajdová, CSc.; Mgr. Ján Živčák, PhD.

Ústav slovenskej literatúry SAV, v. v. i.:

Doc. PhDr. Erika Brtáňová, CSc.

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave:

Mgr. Silvia Brodňanová; Doc. Mgr. Nina Cingerová, PhD.; Prof. PhDr. Mária Kusá, CSc.

Mgr. Zuzana Močková Lorková, PhD.; Doc. Mgr. Katarína Motyková, PhD.

Doc. PhDr. Eva Palkovičová, CSc.; Doc. PhDr. Ivan Šuša, PhD.

Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre:

PhDr. Ludmila Pánisová, PhD.; Doc. Mgr. Monika Šavelová, PhD.

Doc. PhDr. Andrej Zahorák, PhD.

Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici:

Prof. PhDr. Vladimír Biloveský, PhD.; PhDr. Ľubica Pliešovská, PhD.

Mgr. Anita Račáková, PhD.

Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach:

Mgr. Ivana Kupková, PhD.

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove:

Doc. Mgr. Marek Mitka, PhD., DiS.art.

Vedecké redaktorky a zostavovateľky

Ústav svetovej literatúry SAV, v. v. i.

Prof. PhDr. Katarína Bednárová, CSc.

Prof. PhDr. Mária Kusá, CSc.

Mgr. Silvia Rybárová, PhD.

Vedecká recenzentka a vedeckí recenzenti

PhDr. Bohumila Ferenčuhová, DrSc., emeritná členka Učenej spoločnosti Slovenska

Prof. PhDr. Ondrej Mészáros, CSc., emeritný vedecký pracovník Filozofického ústavu SAV, v. v. i.

Prof. Mgr. Peter Šajda, PhD., Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave & Filozofický ústav SAV, v. v. i.

Jazyková redaktorka

Mgr. Margaréta Kontrišová

Preklad úvodných štúdií

Mgr. Zuzana Močková Lorková, PhD.

Mgr. Jana Sliacka

SLOVNÍK PREKLADATELIEK A PREKLADATEĽOV: VEDY O ČLOVEKU A KULTÚRE

Zostavili

KATARÍNA BEDNÁROVÁ

MÁRIA KUSÁ

SILVIA RYBÁROVÁ

VEDA
vydavateľstvo SAV

Bratislava 2024

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVVV-21-0198 *Preklad a aspekty recepcie spoločenskovedných a humanitnovedných textov ako kultúrny a literárny transfer v 20. storočí.*

This work was supported by the Slovak Research and Development Agency under the Contract no. APVV-21-0198 *Translation and aspects of reception of social science and humanities texts as cultural and literary transfer in the 20th century.*

Táto práca vznikla v rámci plnenia vedeckých cieľov projektu VEGA 2/0092/23 *Preklad a prekladanie v dejinách a súčasnosti slovenského kultúrneho priestoru. Premeny podôb, statusu a funkcií: texty, osobnosti, inštitúcie.*

This work is a result of the research project VEGA 2/0092/23 *Translation and translating in the history and present of the Slovak cultural space. Transformations of forms, status and functions: texts, personalities, institutions.*

Dizajn a zalomenie

© Eva Kovačevičová-Fudala

Menný register

Prof. PhDr. Mária Kusá, CSc.

Bibliografické spracovanie a obrazové prílohy

Mgr. Alena Ružbaská

Mgr. Silvia Rybárová, PhD.

© Ústav svetovej literatúry, SAV, v. v. i.

© VEDA, vydavateľstvo SAV

ISBN 978-80-224-2070-9 (tlač)

ISBN 978-80-224-2077-8 (online)

DOI 10.31577/2024/9788022420778

OBSAH

Katarína Bednárová – Mária Kusá: PRED SLOV	7
Katarína Bednárová: KONTEXTY PREKLADU VO VEDÁCH O ČLOVEKU A KULTÚRE I. Sondy a rekognoskácia	11
Mária Kusá: KONTEXTY PREKLADU VO VEDÁCH O ČLOVEKU A KULTÚRE II. Vydavateľské prostredie v súradniciach socio-kultúrneho a politického systému (1918 – 1989)	41
HESLÁR PREKLADATELIEK A PREKLADATEĽOV	63
ZOZNAM SKRATIEK	65
Skratky v texte hesiel	65
Skratky v bibliografických údajoch	69
Skratky mien autoriek a autorov hesiel	69
HESLÁ PREKLADATELIEK A PREKLADATEĽOV	71
VÝBEROVÁ BIBLIOGRAFIA	271
Všeobecná časť	271
Bibliografia k jednotlivým heslám	279
Výberová bibliografia knižných prekladov 1921 – 2024	304
Zoznam excerpovaných vydavateľstiev a vydavateľov	336
Zoznam excerpovaných časopisov a periodík	338
ABOUT THE DICTIONARY OF SLOVAK TRANSLATORS IN THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES	339
Katarína Bednárová – Mária Kusá: FOREWORD	341
Katarína Bednárová: CONTEXTS OF TRANSLATION IN THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES I. Mapping the Field	344
Mária Kusá: CONTEXTS OF TRANSLATION IN THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES II. The Publishing Environment in the Coordinates of the Socio-Cultural and Political System (1918–1989)	370
MENNÝ REGISTER	395
OBRAZOVÁ ČASŤ	417
Obálky prekladov	417
Bibliografia obrazovej časti	449
ZDROJE FOTOGRAFÍ	461

PREDSLOV

Slovník prekladateliek a prekladateľov: vedy o človeku a kultúre prináša prostredníctvom portrétov takmer stovky prekladateľských osobností a ich výberových bibliografií súhrnný obraz podstatnej časti knižnej produkcie najdôležitejších diel filozofickej, sociologickej, historickej, literárnovednej či umenovednej orientácie, ktorá bola vydaná a preložená na Slovensku v rozpätí od medzivojnového obdobia 20. storočia po 20. roky 21. storočia. Poskytuje profily osobností slovenského socio-humanitnového prekladu, charakterizuje ich dominantné zameranie a vo svojej podobe tvorí aj svojské dejiny recepcie tohto typu literatúry na Slovensku. Spolu s úvodnými kontextovými staťami, bibliografiou prekladov, výberovou sekundárnou literatúrou k jednotlivým heslám, registrom mien a ďalšími materiálmi umožňuje zároveň ich rekonštrukciu, a to aj vďaka prepojeniu jednotlivých hesiel a osobností prostredníctvom prekladaných autorov. Práve komplexnosť spracovania rozsiahleho materiálu, dosiaľ vedecky reflektovaného iba čiastkovo, zaručuje, že sa publikácia môže stať dôležitým prameňom pre teoretikov aj historikov prekladu, študentov translatológie, prekladateľov, redaktorov, vydavateľov. Predmetom záujmu by sa mohla stať i pre historikov vzhľadom na pomerne intenzívnu prekladateľskú aktivitu v skúmanej oblasti. *Slovník prekladateliek a prekladateľov: vedy o človeku a kultúre* (ďalej aj *Slovník*) ako celok predstavuje cenný materiál pre každého, kto sa zaoberá dejinami slovenskej kultúry 20. storočia. Zo špecifického zorného uhla totiž nasvecuje, dokresľuje a obohacuje tvár jednotlivých vývinových období kultúrneho a vedeckého života na Slovensku od medzivojnového cez vojnové obdobie, prvé povojnové roky, cez zmeny v kultúrnej atmosfére v dogmatických päťdesiatych, liberálnych šesťdesiatych, normalizačných sedemdesiatych rokoch, postupné narastanie krízy v rokoch osemdesiatych až po radikálnu zmenu v záverečnom desaťročí 20. storočia, ktorej obraz sa kryštalizuje v prvých dvoch desaťročiach 21. storočia. Nezanedbateľným je aj fakt, že pri chronologickom čítaní hesiel od predstaviteľov generácie medzivojnového obdobia až po dnešok *Slovník* demonštruje neobyčajne dynamický vývin slovenského jazyka v 20. a 21. storočí a ukazuje, ako sa slovenčina vyrovnávala s jazykovou podobou inonárodných textov filozofického, sociologického, historického, umenovedného či vôbec teoretického charakteru, v mnohých prípadoch cizelovanou niekoľkými storočiami používania odborného a vedeckého jazyka a akú úlohu pri tomto jave na Slovensku v akcelerovanej podobe zohrával práve preklad.

Jednotlivé heslá, v ktorých predstavujeme tvorbu prekladateliek a prekladateľov, ich profesionálne zázemie, vedeckú aktivitu a záujmy, majú rovnakú štruktúru, ale rôzny rozsah – od krátkeho informatívneho hesla až po detailnejšie portréty autorov prekladu, analýzy preložených diel a spoločenského, kultúrneho a prekladového kon-

textu. Viedla nás k tomu povaha materiálu a rozsah prekladovej aktivity, snaha poukázať na širší kontext a podmienky prekladateľskej práce.

Slovník prekladateľiek a prekladateľov: vedy o človeku a kultúre je výsledkom práce bádateľského kolektívu zoskupeného v projektoch APVV *Preklad a aspekty recepcie spoločenskovedných a humanitnovedných textov ako kultúrny a literárny transfer v 20. storočí* a VEGA *Preklad a prekladanie v dejinách a súčasnosti slovenského kultúrneho priestoru. Premeny podôb, statusu a funkcií: texty, osobnosti, inštitúcie* Ústavu svetovej literatúry SAV (rozšíreného o pracovníkov FiF UK v Bratislave, UKF v Nitre, UMB v Banskej Bystrici či UPJŠ v Košiciach). Vznik *Slovníka* prešiel rôznymi fázami od prezentácie prvých predstáv o heslách, zhromažďovania materiálu cez tvorbu heslára prekladateľov až po formulovanie definitívnej podoby jeho koncepcie a postupný výber a spracovanie hesiel. Každú fázu sprevádzali diskusie a polemiky širokého autorského kolektívu. Východiskovým, aj keď orientačným kritériom pri výbere hesiel prekladateľov a prekladateľiek boli knižne publikované preklady. Ich menší počet u prekladateľov sme akceptovali, pokiaľ pôsobili v prvej pol. 20. storočia, keď knižných vydaní nebolo toľko ako časopiseckých, a potom u autorov ojedinelých prekladov, ktoré predstavovali kľúčové texty jednotlivých oblastí humanitných či spoločenských vied. Cieľom *Slovníka* bolo zachytiť magistrálnu líniu slovenského prekladu socio-humanitnovedných textov, preto bola dôležitým kritériom úroveň alebo kvalita ich prekladu, ich dobový status, v niektorých prípadoch dokonca čitateľská popularita. Na základe bibliografických rešerší sa zistilo, že súčasťou prekladateľského portfólia bolo v niektorých prípadoch veľké zastúpenie populárno-vedeckých a memoárových diel. K tomuto typu literárnych textov sme pristupovali len výberovo. Primárne nás zaujímali texty nesúce vedecké poznanie.

V niektorých heslách sú aj informácie o prekladoch umeleckých textov, tie však nie sú súčasťou analytickej časti hesla ani bibliografického zoznamu prekladov. Ukázalo sa, že medzi autormi prekladov sú mnohí prekladatelia, ktorí sa venovali, resp. venujú prekladu primárne a ich profesionálne zázemie sa vzťahuje na edičnú oblasť, pričom ich profil utvára aj umelecký preklad. Sú medzi nimi vydavateľskí redaktori, resp. editori edícií zameraných na rôzne vetvy socio-humanitných vied. Významnú skupinu prekladateľiek a prekladateľov tvoria primárne vedci, resp. vedci pedagogovia: ich vedecká aktivita a záujmy boli a sú oblasťou humanitných a spoločenských vied a prekladová aktivita je súčasťou ich vedeckej práce i potrebou saturujúcou pedagogické aktivity v príslušnom odbore. Ďalší z prekladateľov sú skôr mediátori vedeckého poznania. Aj z tohto dôvodu nemôžu mať heslá štandardizovanú podobu.

Neoddeliteľnou súčasťou komplexného obrazu textu a prekladaných obsahov je aj vizuálna podoba, preto sme do *Slovníka* zaradili obrazovú časť, ktorá by mala vývinovo, graficky a v premenách času a doby predstaviť tie najdôležitejšie vydavateľstvá a edície, v ktorých vychádzali preklady socio-humanitnovednej literatúry. Aj takýmto spôsobom *Slovník prekladateľiek a prekladateľov: vedy o človeku a kultúre* koncepčne nadväzuje na *Slovník slovenských prekladateľov umeleckej literatúry. 20. storočie*.

Pre lepšiu orientáciu v texte uvádzame niekoľko vecných poznámok:

- Pri názvoch prekladov nie je vždy zrejmé, či ide o preložený názov, alebo názov utvorený osobitne pre slovenskú podobu; v týchto prípadoch uvádzame skratku NP – názov prekladu.

- V *Slovníku* sa nachádzajú odkazy (→), použité vo viacerých funkciách. Ide o odkazy v texte hesiel, poukazujúce na súvislosti s inými prekladateľmi, ktorých heslá sú spracované v *Slovníku*; sú to zároveň aj odkazy na prekladateľov a prekladateľky, ktorí nemajú osobitné heslo, ale krátko ich predstavujeme v heslách prekladateľov, s ktorými sa podieľali na prekladateľských aktivitách, alebo prekladali toho istého autora, resp. ten istý typ textu.
- V prípade ženských priezvisk v texte v zásade používame prechýlenú podobu, alebo pôvodnú podobu mena v závislosti od kontextu, v bibliografii podobu mena tak, ako je uvedená v knižnom vydaní.
- Súčasťou textu *Slovníka* je aj výberová sekundárna literatúra, zaradená za textovou časťou hesiel a uvedená ako Výberová bibliografia, sumarizujúca najskôr všeobecnú časť – slovníky, lexikóny, encyklopédie, bibliografické a iné syntetické práce, z ktorých autori hesiel čerpali vecné informácie; za ňou nasleduje výberová bibliografia sekundárnej literatúry k úvodným statiam a k jednotlivým heslám. Nie vždy bolo možné nájsť ohlasy na preklady, recenzie, resp. iné texty reflektujúce preklad či prekladaného autora alebo jeho dielo.
- Autorky a autori hesiel sú uvedení skratkami, ktorých zoznam je k dispozícii v úvodnej časti *Slovníka*. V prípadoch hesiel prekladateľov, ktorí sa venovali umeleckému prekladu, sú uvedené skratky dve. Prvá je skratka autora, respektíve autorky východiskovej biografickej časti hesla prebratej zo *Slovníka slovenských prekladateľov umeleckej literatúry*, druhá je skratka autora, resp. autorky celého hesla. V niektorých prípadoch (dve skratky/jedna skratka alebo naopak) ide o spoluautorstvo vzhľadom na jazykovú špecializáciu.

Na záver sa chceme poďakovať všetkým, ktorí nám pomohli pri spracovaní *Slovníka*: prekladateľkám a prekladateľom, s ktorými sme konzultovali jednotlivé heslá, vedeckej recenzentke a vedeckým recenzentom, že sa podujali text prečítať a posúdili ho veľmi dôkladne, v neposlednom rade pracovníčkam knižnice Ústavu svetovej literatúry SAV.

Slovník prekladateľiek a prekladateľov: vedy o človeku a kultúre si nenárokujú úplnosť. Pokladáme ho za východisko ďalších výskumov spôsobu a podoby cirkulácie vedeckých poznatkov a ich transferu v slovenskom kultúrnom priestore.

Katarína BEDNÁROVÁ a Mária KUSÁ

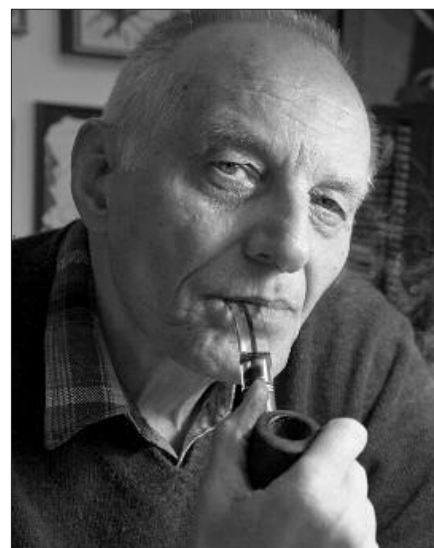
E. V. patrí medzi význ. osobnosti slov. filozofie. Hoci jej prekl. dielo z francúzštiny nie je rozsiahle, znalosť franc. jazyka, franc. filozofie a kultúry jej umožnila prenášať do slov. prostredia poznatky o význ. osobnostiach franc. filozofie (J.-J. Rousseau, E. B. de Condillac, J.-P. Sartre, G. Marcel a i.) formou čítania orig. diel, recenzovania a glosovania (v 50. r. najmä revue *La Pensée*, ktorú založili r. 1939 franc. ľavicoví intelektuáli Paul Langevin a Georges Cogniot).

- **P.: Marcel, G.:** Existenciálny aspekt ľudskej dôstojnosti. In: *Človek, kto si?* B. Obzor 1965, s. 51–65; **Bergson, H.:** Hmota a pamäť (*Matière et mémoire*). In: *Antológia z diel filozofov (Pragmatizmus, realizmus, fenomenológia, existencializmus)*, zv. 8. B. VPL/Epocha 1969, Predslov k siedmemu vydaniu (s. 129–134), Zhrnutie a záver (s. 135–151); **tenže:** Tvorivý vývoj (*L'évolution créatrice*). In: *Antológia z diel filozofov (Pragmatizmus, realizmus, fenomenológia, existencializmus)*, zv. 8. B. VPL/Epocha 1969, Kap. III. O význame života, s. 153–166; **Sève, L.:** *Marxizmus a teória osobnosti (Marxisme et théorie de la personnalité)*. B. Obzor 1976; **Bergson, H.:** Hmota a pamäť (*Matière et mémoire*). In: *Kino-Ikon*, 4, 2000, č. 1: Predslov k siedmemu vydaniu (s. 54–58), 1. kapitola O selekcii obrazov vo vzťahu k predstave – úloha tela (*De la sélection des images pour la représentation. Le rôle du Corps*, s. 59–72; č. 2, s. 26–47). -kb-

VILIKOVSKÝ Pavel, 27. 6. 1941 Palúdzka (dnes súčasť Lipt. Mikuláša) – 10. 2. 2020 Bratislava; prekladal z angličtiny, prozaik, publicista, redaktor.

Vyrastal v inšpiratívnom rodinnom prostredí – matka Júlia V. bola stredošk. učiteľka, otec Jan V. lit. historik, univ. profesor. Po pokuse o štúdium film. réžie na praž. FAMU (1958–59) vyštudoval angličtinu a slovenčinu na Filoz. fak. UK v Bratislave (1960–65). Pracoval ako redaktor v mesačníku *Slov. pohľady* (1964, 1966–70), po nútenom odchode z časopisu na začiatku normalizácie sa zamestnal ako redaktor vo vyd. Tatran, r. 1976–96 pracoval spočiatku ako redaktor, neskôr zástupca šéfredaktora a šéfredaktor v čas. *Romboid*, v 90. r. aj v slov. redakcii *Reader's Digest*. V. patril ku kľúčovým slov. prozaikom na prelome 20. a 21. stor. Od proz. debutu r. 1965 (*Citová výchova v marci*), ale najmä od r. 1989 publikoval rad poetologicky rôznorodých a intelektuálne často provokatívnych próz (*Krutý strojuvodca*, 1996; *Čarovný papagáj a iné gýče*, 2005; *Vlastný životopis zla*, 2009 a i.), za ktoré získal viacero ocenení. Popri autor. a prekl. tvorbe uverejňoval lit. kritiky, recenzie a glosy v čas. *Dotyky*, *Kult. život*, *RAK*, *Revue svet. literatúry*, *Romboid* a. i. Je spoluautorom opakovane vydávaného *Slovensko-anglického slovníka* (1964). Prekladu sa venoval aj jeho brat Ján V.

P. V. knižne debutoval ako prekladateľ r. 1966 publikáciou brit. historika C. Northcota Parkinsona *Ako urobiť kariéru*. Od 70. r. 20. stor. si vyberal na preklad najmä vrcholné diela angl. a amer. literatúry 20. stor. V. patril k málo početnej skupine slov. prozaikov druhej pol. 20. stor., ktorí intenzívnu autor. tvorbu spájali prakticky paralelne

s prekladat. aktivitami. Za preklady umel. literatúry bol dvakrát ocenený Cenou J. H. (1975, J. Conrad: *Nostromo*; 2004, J. Updike: *Hľadaj svoju tvár*). Cenu J. H. (spolu s Cenou Z. Jesenskej) získal aj za preklad nebeletrist. textov – za výber esejí V. Woolfovej, ktoré vyšli pod názvom *Vlastná izba* vo vyd. Kalligram (2000). Porota ocenila štylisticky suverénne transponovanie autorkinho senzitívneho vnímania lit. sveta.

Odb. literatúru a publicistiku prekladal P. V. skôr sporadicky. Je (spolu)autorom prekladov dvoch výberov esejí. V spoluautorstve so Z. Bothovou, J. Kotom, V. Kruptom → a D. Slobodníkom → preložil *Eseje* T. S. Eliota. Výber zostavil a doslov pod názvom *Poučenia z T. S. Eliota* napísal V. Šabík (vyšli v Knižnici Slov. spisovateľa r. 1972). Eliotove *Eseje* V. Š. hodnotí ako texty, ktoré charakterizuje symbióza vecnosti a senzitivnosti, hutnosti a náznaku, logickosti a precíznosti, komplexnosti, konzekventnosti a elokvencie.

P. V. preložil aj dva špecifické texty, ktoré vykazujú prvky odb. aj umel. štýlu, tzv. „pomedzné texty“ (Biloveský, 2005). Prvým je dielo C. Léviho-Straussa *Mýtus a význam*. Vyšlo vo vyd. Archa v ed. Filozofia do vrecka r. 1993. Kniha vznikla na základe rozhovorov medzi profesorom Lévi-Straussom a C. Jeromovou, redaktorkou parížskej pobočky rozhl. stanice CBC. Predstavuje Lévi-Straussove metodolog. paradoxy: napätie medzi mýtom a vedou, mýtom a hudbou, primitívnym a civilizovaným. Angl. Lévi-Straussov text využíva charakteristiky odb. aj umel. štýlu, čím sa žánrovo približuje k eseji. Spája sa v ňom autorovo úsilie sprostredkovať orig. poznatky s úsilím zabezpečiť aj estet. zážitok z čítania. Pri preklade sa musel P. V. vyrovnáť s konfrontáciou odlišných tradícií spôsobu sprostredkovania odb. poznatkov laickej verejnosti – anglofón. a slov. Na úrovni výrazových posunov vykazuje V. preklad tendenciu emocionálnejšieho a expresívnejšieho vyjadrovania v porovnaní s jazykom originálu. Zvolená koncepcia zrejme vychádza z pôv. proz. a publicist. V. tvorby, umožnila mu však dosiahnuť plynulosť a komunikatívnosť v preklade (Biloveský, 2005). Lévi-Strauss vyšiel na Slovensku knižne aj v preklade M. Kanovského → a M. Marcelliho →. Medzi vôbec prvé preklady v česko-slov. kontexte patrí cestopis venovaný domorodým kmeňom južnej Ameriky *Smutné tropy* (prel. J. Pechar) z r. 1966, či *Myšlení přírodních národů* (prel. J. Pechar), ktoré vyšlo v českom preklade r. 1971 a prináša nový pohľad na mýty a rozprávky.

Druhým pomedzným textom je V. preklad knihy *Posledné tri minúty* Paula Daviesa, uznávaného profesora fyziky, kozmológa a autora viacerých kníh pre laickú verejnosť. Vyšla r. 1994 vo vyd. Archa. Text originálu sa vyznačuje autorovou snahou o sprístupnenie najnovších poznatkov z kozmológie a zároveň úsilím o umel. zážitok z čítania. Autor je v texte subjektívne prítomný, čo sa odráža v istej miere emocionálnosti. Názvy kapitol sa vo viacerých prípadoch vyznačujú poet. obraznosťou. Aj v tomto preklade V. volí výrazové zosilnenie expresivity. Podarilo sa mu poskytnúť laikovi estet. zážitok aj pri takej komplexnej téme, akou je kozmológia a fyzika (Biloveský, 2005).

Pre vyd. Kalligram preložil P. V. knihy filantropa G. Sorosa (*Soros o Sorosovi*, 1996, sp. M. Bútora; *Otvorená spoločnosť*, 2001, sp. V. Gális; *O globalizácii*, 2002; *Bublina americkej nadvlády*, 2004; *Vek omylnosti*, 2007, sp. R. Cedzo →). Filantrop Soros je vo svete v kontexte svojich názorov na medzinár. politiku vnímaný kontroverzne. P. V. sa ako uznávaný autor a prekladateľ stal istou zárukou snahy o objektívne posúdenie validity Sorosových tvrdení v slov. kult. a polit. priestore. Keďže sú texty v origináli

presýtené termínmi z oblasti finančnictva, medzinár. politiky, ale aj sociológie a filozofie (Soros vo svojich dielach opakovane odkazuje na vplyv filozofa K. R. Poppera a jeho koncept otvorenej spoločnosti), v opodstatnených prípadoch P. V. v preklade ponúka ideové zjasňovanie v podobe poznámok pod čiarou, ktoré napomáhajú vnímať autora originálu v celosti.

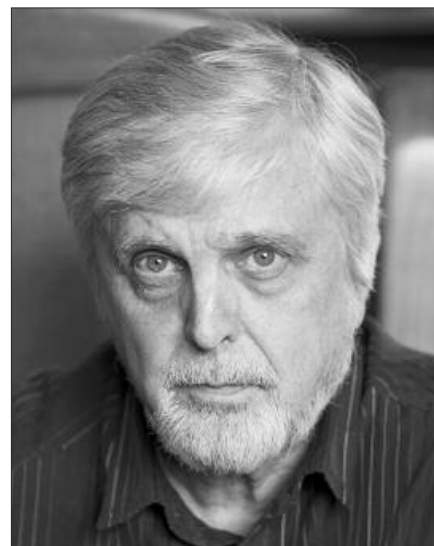
Okrem umel. a odb., resp. pomedzných textov preložil aj ľahšie žánre z pop. literatúry, knihy z oblasti parapsychológie amer. autora R. Moodyho *Svetlo na druhom brehu* (1991) a *Svetlo na druhom brehu: ďalšie výskumné poznatky autora knihy Život po živote* (2011). Doslov k slov. prekladu napísal I. Hudec.

- **P.: Eliot, T. S.:** *Eseje* (NP, sp. Z. Bothová, J. Kot, V. Krupa, D. Slobodník). B. SSP 1972; **Moody, R. A.:** *Svetlo na druhom brehu* (The Light Beyond). B. Smena 1991; **Lévi-Strauss, C.:** *Mýtus a význam* (Myth and Meaning). B. Archa 1993; **Davies, P.:** *Posledné tri minúty: úvahy o konečnom osude vesmíru* (The Last Three Minutes). B. Archa 1994; **Soros, G.:** *Soros o Sorosovi: zostať krok pred zvratom* (Soros on Soros: Staying Ahead of the Curve). B. Kalligram 1996; **Woolf, V.:** *Vlastná izba* (A Room of One's Own). B. Kalligram 2000; **Soros, G.:** *Otvorená spoločnosť: reformovanie globálneho kapitalizmu* (Open Society). B. Kalligram 2001; **tenže:** *O globalizácii: ako funguje globálny kapitalizmus a ako ho zlepšiť* (George Soros on Globalization). B. Kalligram 2002; **tenže:** *Bublina americkej nadvlády: ako napraviť zneužitie americkej sily* (The Bubble of American Supremacy). B. Kalligram 2004; **tenže:** *Vek omylnosti: dôsledky vojny proti teroru* (The Age of Fallibility). B. Kalligram 2007; **Moody, R. A.:** *Svetlo na druhom brehu: ďalšie výskumné poznatky autora knihy Život po živote* (The Light Beyond). B. Ikar 2011.

-vb-/-gm-/-lup-

VIŠŇOVSKÝ Emil, 5. 3. 1956, Sobrance; prekladá z angličtiny, filozof, vysokošk. učiteľ, ved. pracovník, publicista, esejista.

Po maturite na gymnáziu v Michalovciach (1975) študoval filozofiu a históriu na Filoz. fak. UK v Bratislave. R. 1982 získal na Filoz. fak. UK titul PhDr. a r. 1993 obhájil kandidátsku dizert. prácu. R. 2000 sa habilitoval na PU v Prešove a r. 2005 sa inauguroval na UMB v Ban. Bystrici. V r. 1980–83 pracoval ako asistent na VŠE v Bratislave a v r. 1983–91 ako odb. asistent na Katedre filozofie a dejín filozofie Filoz. fak. UK v Bratislave, kde pôsobí dodnes ako profesor; vedie kurzy systematickej filozofie a dejín mod. filozofie. Zastával viacero postov aj mimo UK: pôsobil ako vedúci Katedry filozofie a aplikovanej filozofie na UCM v Trnave (2005–06) a ako vedúci Katedry filozofie na UMB v Ban. Bystrici (2006–07), kde v r. 2003–08 aj vyučoval; pôsobil tiež ako prodekan na Fak. soc. a ekonomických vied UK v Bratislave. Paralelne s pedagog. činnosťou spoluvytváral inštitucionálne zázemie a podieľal sa na ved. výskume v SAV. V r. 1991–93 bol ved. pracovníkom Kabinetu výskumu tvorivosti SAV, r. 1993 prešiel do Kabinetu výskumu soc. a biologickej komunikácie (dnes Ústav výskumu soc. komunikácie) SAV v Bratislave, kde pôsobí ako samostatný eme-

SLOVNÍK PREKLADATELIEK A PREKLADATEĽOV: VEDY O ČLOVEKU A KULTÚRE

Zostavili
KATARÍNA BEDNÁROVÁ
MÁRIA KUSÁ
SILVIA RYBÁROVÁ

Jazyková redakcia

Mgr. Margaréta Kontrišová

Preklad úvodných štúdií

Mgr. Zuzana Močková Lorková, PhD.

Mgr. Jana Sliacka

Dizajn a zalomenie

© Eva Kovačevičová-Fudala

Menný register

Prof. PhDr. Mária Kusá, CSc.

Bibliografické spracovanie, fotografie a obrazová príloha

Mgr. Alena Ružbaská

Mgr. Silvia Rybárová, PhD.

Vydala a z tlačových podkladov Ústavu svetovej literatúry SAV, v. v. i.,
vytlačila VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied,
Centrum spoločných činností SAV, v. v. i., Dúbravská cesta 5820/9,
841 04 Bratislava, v roku 2024 ako svoju 4 752. (tlač) a 4 759. (online) publikáciu.

ISBN 978-80-224-2070-9 (tlač)

ISBN 978-80-224-2077-8 (online)

DOI 10.31577/2024/9788022420778

www.veda.sav.sk

Ako celok *Slovník* predstavuje dôležitý prameň pre každého, kto skúma dejiny slovenskej kultúry alebo sa o ne z rôznych dôvodov aspoň zaujíma. Bude bezpochyby užitočný nielen pre translátológov, redaktorov či vydavateľov, ale i pre historikov, ktorí dôležitosť kultúrnych transferov v dejinách Slovenska reflektovali len výnimočne, a navyše dejiny Slovenska po roku 1945 zatiaľ synteticky nespracovali.

PhDr. Bohumila FERENČUHOVÁ, DrSc.

Vo vstupných štúdiách *Kontexty prekladu vo vedách o človeku a kultúre I a II* K. Bednárová a M. Kusá objasňujú kontext vzniku *Slovníka*, jeho štruktúru, kritériá výberu skúmaných autorov, dejinné problémy v oblasti prekladu humanitne a spoločensky orientovaných diel, vývoj vydavateľského prostredia, pričom ponúkajú periodizáciu prekladateľskej činnosti, ktorá zohľadňuje základné ideovo-historické zlomy vo vývoji našej spoločnosti... Štúdie predstavujú zasvätené sondy do často spleťitého vývoja prekladateľskej činnosti v oblastiach, ktoré boli asi najviac vystavené politickým tlakom.

(...)

V heslách je zachytená aj trajektória intelektuálneho vývoja prekladateľov, vrátane ich reakcií na kultúrne výzvy a spoločenské zmeny. *Slovník* považujem za aktuálne a cenné dielo aj vzhľadom na diskusiu v slovenskej vedeckej obci, v ktorej opakovane zaznieva názor, že preklad vedeckej literatúry nie je súčasťou vedeckej činnosti. *Slovník* ukazuje, že centrálné osobnosti napr. slovenskej filozofie boli zároveň aktívni prekladatelia a prekladateľská činnosť bola kľúčovou súčasťou ich intelektuálnej formácie.

Prof. Mgr. et Mgr. Peter ŠAJDA, PhD.

S veľkým záujmom som čítal obidva *Kontexty*, lebo tie načrtávajú rámce, ktoré determinovali a determinujú prekladateľskú činnosť v zmysle prenosu vedeckých výsledkov do slovenského milieua. V súvislosti s tým by som chcel zdôrazniť, že nejde iba o prenos vedeckých poznatkov, ale aj – a najmä – o vytvorenie príslušného pojmového aparátu, aby sme mohli hovoriť o slovenskej filozofii, sociológii, antropológii, literárnej vede a pod. V súčasnosti sa tento problém pretvára a získava nové dimenzie, najmä v spojitosti s rozšírením, akcentovaním a uprednostňovaním anglického jazyka ako jazyka vedeckej komunikácie.

Prof. PhDr. Ondrej MESZÁROŠ, CSc.

ISBN 978-80-224-2077-8 (online)

